

Rehabiliteeritud *tuhar*

LEMBIT VABA

„Eesti keele seletav sõnaraamat” (EKSS) ütleb, et *tuhar* : *tuhara* on ’tuharalihastest ja rasvpadjanditest moodustuv kere paariline taguosa’: *Parem, vasak tuhar. Paksud, pringid, vormikad tuharad. Suurest istumisest on tuharad valusaks jäänud. Püksid olid liiga pingul ümber tuharate. Kaunikujuliste tuharatega näitsik. Andis poisile laksu tuharale. Patsutab hobust tuharale. Tuharasse süstima. Sõna tuhar ühis- ja murdekeelsed sünonüümid on „Sünonüümisõnastiku” (SYS: sub *tuhar*) järgi kannikas, näkk, nekk ja nägar.*

Vanemast leksikograafiast ilmneb, et sõna on ajalooliselt tuntud üksnes lõuna-eesti murdekeeles: *Arßbälle* [’tuharad’] / *Tuhharra*, Lende [’niue, puus’] / *Tuhharra* (Gutslaff 1648); *tohhara, tuhhara* d. ’tagumik, tuharad, perse / Hintere, Gesäß, Arsch’ (Hupel 1818: 178, 249, 253); *tohhar* : *tohara* (d), *tuhhar* : *tuhara* (d) ’tuhar / Hinterbacke, perse t[*uhhar*] id. (Wiedemann 1869: 1288, 1339), *tuha*, pl *tuha*? (d) ’tuharad / Hinterbacken, tuharik : tuhariku (d) ’tuharatipp / Spitze der Hinterbacke’ (Wiedemann 1973 [1893]: 1211).

Hilisema murdekorje käigus on vanemas leksikograafias leiduvatest variantidest registreeritud *tuha* ja *tuhar*, mille levila on lõunaeeestiline. Sõna on tuntud nii Mulgi (Trv Hel) kui ka Tartu (Ran Puh Nõo TMr Võn Kam Ote San) ja Võru (Kan Urv Krl Har Rõu Plv Vas Ráp Se Lei Lut) murdes: *tuha* Krl (EKMS 3: 1080 Tagumik), ’perse *tuhara*, nuu om ’perse otsa vai, muud ei tiijä Ran; *tuhare*, tuu on nigu uvvembe aja sõna San; ’nimme? omma? pääl, all omma? *tuharõ*? Krl. Alates 1940-ndate lõpust on mõned teated kirja pandud Põhja-Eestist: *lehmä tuharat* Lüg; *kui äi kuule, teen su tuharad tuliseks* Pha; *tuharad, kuuld olen, si on vist siisa: ma perse kõik* Ksi. (EMSUKA MS)

Üldisemalt on sõna saanud tuntuks kirjakeele kaudu: *tuhar, tuharik* (EKÕS 1918: 126); *tuhar* = *nekk* : *neki, tuharik* = *tuharatipp, -ots* (EÕS 3: 1580). Tänapäeva eesti keeles on *tuhar* neutraalse tähendusega anatoomiatermin (lad *clúnes* pl ’tuharad’, *clúnis* ’tuhar’, *nátes* pl ’tuharad, istmik’, *nátis* ’tuhar’; Valdes, Veski 1982: 203, 619), mida tunneb ja kasutab ka ühiskeel.

Etümoloogia

Sõna etümoloogiat on asjaomases kirjanduses korduvalt vaetud, kuid veenva tulemuseni ei ole jõutud. Andrus Saareste (1938: 627–628) oletab, et *tuhar* on variant samatähenduslikust sõnast *tusar* L (Saa), K (Ksi VIPõ = Plt KJn Vil), M (Pst Hls Krk Hel) ($\Leftarrow$ *tuśś* : *tuśsi* ~ *tuss* : *tussu* lastek 'tagumik; tüdruku, naise suguelund'), kus on toimunud häälikumuutus *s* > *h*. Analoogiline häälikumuutus on Saareste järgi leidnud aset näiteks sõnades *võõrsi(-võõras)* > *võrsi(-võõras)* > *võsi(-võõras)* > *võhi(-võõras)* ning *kuslabu* ~ *kohlap*. Hilisemates käsitlustes on Saareste seisukoht jäänud ootuspäraselt tähelepanuta.

Julius Mägiste (EEW 10: 3317, 3319–3320) oletab, et *tuha* 'tuhar' võib olla verbaalnoomen onomatopoeetilisest verbist *tuhama* = *tuhisema* 'kõlatut ühetoonilist heli tekitama (tule, tugeva õhuvoolu kohta); kiiresti liikuma, sõitma, libisema', mille algne tähendus on vahest 'kohin, vihin; peeretus'; noomenist *tuha* on aga deminutiivliitega *-r* (< *-ra*) ilmselt tuletatud *tuhar*. Variant *tusar* : *tusara* on Mägiste järgi eventuaalne kontaminatsioon sõnadest *tuśś*, *tuss* + *tuhar* (EEW 10: 3377). Alo Raun (1982: 183) ja „Eesti etümoloogiasõnaraamat” (ETY) refereerivad Mägiste etümoloogiat. Eino Koponen (1998: 181) ütleb, et sõna *tuhar* päritolu on ebaselge, kuid temagi arvates on see tõenäoliselt deskriptiivsõna, mis võib kuuluda samasse perre kui *tuhisema* 'kohisema, suhisema'. Varianti *tusar* võrdleb Koponen sõnaga *tüse* 'priske, lihav' (*sic!*). Sõnaveeb ja „Eesti keele sõnaraamat” (EKS) jätavad sõna *tuhar* päritolu targu esitamata.

Sõna *tuhar* sidumine *tuhama-tuhisema*-perega näikse esipuhku kuuluvat rahvaetümoloogia valdkonda, kuid leian, et usutavat tuge sellele tõlgendusele pakub läti keele analoogiline tuletusmall. Läti murde- ja kõnekeeles on läbipaistvaid näiteid, kus müra kirjeldav verb on tagumiku (lad *podex*) nimetuse tuletusalus: lt *dūkt*, *-cu*, *-cu* 'mühisema, mühama, kohisema, vihisema, vuhisema / tosen, sausen' $\Rightarrow$ *dūcamais* (ME 1: 523, 525–526; EH 1: 347), *dūkamaais* 'tagumik / der Hintere' (ME 1: 525), *dūcans* id. (Kursite 2007: 84); *rūkstēt* 'pomisema, mõmisema, põrisema, urisema, mürisema, mühisema, torisema / brummen' $\Rightarrow$ *rūkstamais* 'tagumik / der Hintere' (ME 3: 569), *rūkt*, *-cu*, *-cu* 'kohisema, mühisema, mürisema, vihisema, vuhisema, mõirgama, korisema / brausen, sausen, rauschen, brüllen, tosen, kollern' $\Rightarrow$ *rūcamais* 'tagumik / der Hintere', *rūcenīca* 'tagumik / der Hintere' (ME 3: 566, 569).

Mägiste järgi on *tuhar* morfoloogiliselt liitne sõna. Etümoloogilise analüüsi käigus olen selgitanud, et sõnade *tuhar* ja *tusar* kõrval on eesti ühis- ja murdekeeles veel teisi *r*-liitega tuletatud tuharanimetusi või muul viisil mõisterühmaga tihedalt seotud sõnu: juba eespool nimetatud *tusar* : *tusara* kõrval veel *nābar* : *nābara* Muh, ? vrd sm *nāppy* 'muhk, möhn, mügar; vistrik'; *nāgar* : *nāgara* Jõe Aud Hää Juu JMd KJn, vrd *nākk* : *nāki* 'sakk; nukk, serv'; 'perse *nāsare* pl Pst, vrd *nāsa* 'väike väljaulatuv ots, kühmuke, nibu'; *sakar* : *sagara* Ote Kan 'looma kints', vrd *sakk* : *saki* 'terav, väljaulatuv tipp'; *sobar* Krk 'häbe' < lt mrd *čuba* 'tagumik, tuharad / das Gesäss' (ME 1: 417; eesti näidete allikad EKMS 3: 1078–1082 Tagumik; EKSS; EMS).

Olen kaalunud muidki algupäraseletusi, kuid heitnud need kõrvale kui eba-veenvad. Kui oletada, et *tuhar* on *tohar*-variandi sekundaarne häälikukuju, mis

on küll välistatud, võiks mõlemat pidada tuletiseks läänemeresoome päritolu eesti murdesõnast *tohk* : *tohu* (Jäm Ans Khk Mus Pöi Rid Khn Tor Ris Trm Kod Ran Vön Vas Röp) 'paadipära' (VMS; selle läänemeresoome sõnatüve etümoloogiat vt SKES 5: 1322; EEW 10: 3197). Sellele etümoloogiale pakuks semantiliselt tuge laenulist päritolu *ahter* 'laeva või paadi päraosa' (< asks *achter* id., vt Viikberg 2025), mis on ülekantud tähenduses 'tagumik, taguots' (EKSS).

Saksa murde- ja kõnekeel tunneb väljendeid, kus esineb *podex*'i tähenduses murdeti häälikuliselt varieeruv sõna *Tuchas*, *Tuchus*, *Tuchis*, *Toches*, *Tochus* jt 'tuharad, tagumik, taguots', näiteks *auf den Tochus bekommen* 'vastu tagumikku saama', *auf dem Tokkes sitzen* 'mitte midagi tegema' vms (WB). Sõna on registreeritud ka baltisaksas: *Tochus* 'tagumik / der Hintere' (Gutzeit 1892: 27), *Tochus*, *Toches* 'tagumik, taguots / Hintern' (Kobolt 1990: 270; vt ka BSS), kus öeldakse, et sks *Tochus* jt on laen jidiši sõnast *tachas* id. (jidiši sõna ja selle heebrea tausta kohta vt täpsemalt Verschik 2000: 408). See jidiši sõna levib saksa ühiskeeles alates XIX sajandist (Küpper 1979: 407). Eesti sõna *tuhar* esmamaining on pärit aastast 1648 (vt eespool), mistõttu laen (balti)saksa allikast on juba ajaliselt välistatud.

Teekond kirjakeelde

Varases eestikeelses tervishoiuküsimusi käsitlevas kirjanduses kasutati lugejale arusaadavat rahvakeelset sõnavara, sealhulgas sõnu ja väljendeid, mida ajapikku on hakatud pidama vulgaarseks ja kirjakeeles sobimatuks. Johannes Voldemar Veski (1958: 259) kirjutab sellega seoses: „Hilisem kirjakeel aga on need [vulgarismid] asendanud kas kunstsõnadega [...] või neutraalsemat laadi rahvaloomingulistega (*tagumik*, *tuharad*, *kürb* [...]).”

Eesti arstiteadusliku oskuskeele arendamise püüdlused algavad XIX sajandi viimasel veerandil. Sel perioodil andis olulise panuse eestikeelse meditsiiniterminoloogia arendamisse tolle aja silmapaistvamaid eesti arste Peeter Hellat (1857–1912). 1894. aastal ilmus tema „Terwise õpetus” (Hellat 1894), milles peale haiguste ja tervishoiu on käsitletud ka inimese anatoomiat ja füsioloogiat. Arstiteaduse emakeelse õpetamise algaastail kasutasid õppejõud seda loengute ettevalmistamisel keelelise juhendina (Lill 1985: 312).

Haigusi ja tervishoidu puudutava kirjeldamiseks leidis rahvakeeles rohkesti oskussõnu, kuid anatoomia- ja füsioloogiaalases terminoloogias oli suuri lünki. Uute oskussõnade loomiseks kasutas Hellat eeskätt murdesõnu, eelistades tihti lõunaeesti sõnu ja häälikuvariante põhjaeesti omadele, mis tõi talle ka kriitikat (Valdes 1938: 84, 86; Lill 1985: 309; Kalnin 1996: 141). „Terwise õpetuse” „Eeskõnes” on Hellat (1894: IV) kirjutanud nii: „Kui selle mõned raamatus ettetulewad sõnad ja kõnekäänud Tallinnalastele tundmata peaks olema, siis ei võiks see neile mitte liig suurt raskust teha. On ommeti Tartu- ja Wõrumaalased Tallinna keele ilma nurisemiseta kergesti omandanud.” Hellati lõunaeesti sõnade lembus ja eelistus on arusaadav ja ootuspärane, teades, et ta oli pärit Valgamaalt Sangastest ning „Terwise õpetuse” esimese

trüki keelelisteks nõuandjateks olid lõunaestlased: Rõugest pärit kooliõpetaja ja -kirjanik Peeter Org ning Põlvast pärit Jakob Hurt (Valdes 1938: 87).

Lõunaestiline *tuhar* esineb „Terwise õpetuses” sellistes seostes: „Ristluu külge liidab ennast tuharluu, mis nõndasama kui ristluu wiist lülist kokku säetud on [---]” (Hellat 1894: 17–18), „Kahelt poolt kõrvalt tuharluu külge liidawad endid niude (nihuste) luud” (Hellat 1894: 26), „[---] kolm lühikest ja õige paksu lihast, mis tuhar- ehk ka istumise lihasteks kutsutakse. Nemađ annawad tuharatele nende kuju” (Hellat 1894: 51), *tuharluu wirn* [= *plexus e põimik*] (Hellat 1894: 142).

Kui 1914. aastal ilmus Heinrich Niggoli „Eesti arstiteadusline sõnastik” (Niggol 1914), mis sisaldas pisut üle 3000 eestikeelse oskussõna, leidis seal ootuspäraselt ka *tuhar*: *glutaeus*, *ягодичный*, *tuhara*, cf. *nates* (Niggol 1914: 33); *musculus*, *glutaeus*, *ягодичная*, *tuhar[lihas]* (Niggol 1914: 47); *nates*, *ягодицы*, *tuharad*, cf. *glutaeus* (Niggol 1914: 50). Tee üldsõnastikesse oli nüüd avatud (EKÖS 1918: 126; EÖS 3: 1580, vt lähemalt eespool).

LÜHENDID

Anseküla; **asks** = alamsaksa keel; **Audru**; **cf.** = võrdle; **(d)** = Tartu ja Võru murre, ka lõuna- eesti kirjakeel [lühend Wiedemanni sõnaraamatus]; **d.** = Tartu ja Võru murre, ka lõunaestli kirjakeel [lühend Hupeli sõnaraamatus]; **Hargla**; **Helme**; **Hls** = Halliste; **Häädemeeste**; **JMd** = Järva-Madise; **Juuru**; **Jõelähtme** (rannikumurre); **Jämaja**; **K** = keskmurre; **Kambja**; **Kanepi**; **Khk** = Kihelkonna; **Khn** = Kihnu; **KJn** = Kolga-Jaani; **Kodavere** (idamurre); **Krk** = Karksi; **Krl** = Karula; **Ksi** = Kursi; **L** = läänemurre; **lastek** = lastekeelne; **lad** = ladina keel; **Leivu**; **It** = läti keel; **Lutsi**; **Lüganuse**; **M** = Mulgi murre; **mrd** = murdekeel, -sõna; **Muhu**; **Mustjala**; **Nõo**; **Otepää**; **Pha** = Püha; **pl** = pluural; **Plt** = Põltsamaa; **Plv** = Põlva; **Pst** = Paistu; **Puhja**; **Pöide**; **Rannu**; **Ridala**; **Risti**; **Rõuge**; **Räpina**; **Saarde**; **Sangaste**; **Setu**; **sks** = saksa keel; **sm** = soome keel; **TMr** = Tartu-Maarja; **Tori**; **Trm** = Torma; **Trv** = Tarvastu; **Urvaste**; **Vastseliina**; **Viljandi**; **VlPõ** = Põhja-Viljandimaa; **Võnnu**.

VEEBIVARAD

BSS = Baltisaksa-saksa-eesti-läti sõnaraamat. Koost Reet Bender, Anne Arold.

<https://www.eki.ee/dict/bss/>

EKS = Eesti keele sõnaraamat 2019. <http://www.eki.ee/dict/eks/>

EKSS = Eesti keele seletav sõnaraamat. <https://www.eki.ee/dict/ekss/>

EMS = Eesti murrete sõnaraamat. <https://www.eki.ee/dict/ems/>

EMSUKA MS = EMSUKA murdesõnavara koondekartoteek. <https://emsuka.eki.ee/>

ETY = Eesti etümoloogiasõnaraamat. <https://www.eki.ee/dict/ety/>

Sõnaveeb = EKI ühendsõnastik 2025. <https://sonaveeb.ee/>

SYS = Asta Õim, Sünonüümisõnastik. <https://arhiiv.eki.ee/dict/sys/>

Viiikberg, Jüri 2025. Saksa laensõnad eesti keeles. Veebisõnastik. <https://eki.ee/dict/sls/>

VMS = Väike murdesõnastik. <http://www.eki.ee/dict/vms/>

WB = Wörterbuchnetz. Versioon 01/25. <https://woerterbuchnetz.de/>

KIRJANDUS

- EEW 10** = Julius Mägiste, Estnisches etymologisches Wörterbuch. Kd 10. taht–tuur. Helsinki: Finnisch-Ugrische Gesellschaft, 2000.
- EH** = Jānis Endzelins, Edite Hauzenberga, Papildinājumi un labojumi K. Mūlenbacha Latviešu valodas vārdnīcai. Kd 1–2. Rīgā: Herausgegeben vom lettischen Kulturfonds, Grāmatu apgāds, 1934–1946.
- EKMS** = Andrus Saareste, Eesti keele mõisteline sõnaraamat. Kd 1–4. Dictionnaire analogique de la langue estonienne. Avec un index pourvu de traductions en français. Stockholm: Vaba Eesti, 1958–1963.
- EKÕS 1918** = Eesti keele õigekirjutuse-sõnaraamat. Eesti Kirjanduse Seltsi väljaanne. (E. K. S. keeleteoimkonna toimetused 5.) Toim Jaan Tammemägi. Tallinn: K.-Ü. „Rahvaülikooli“ kirjastus.
- EÕS** = Eesti õigekeelsuse-sõnaraamat. Kd 1–3. „Eesti keele õigekirjutuse-sõnaraamatu“ II täiendatud ja parandatud tr. (Eesti Kirjanduse Seltsi keeleteoimkonna toimetused 5.) Tartu: Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus, 1925–1937.
- Gutsclaff, Johannes 1648**. Observationes grammaticae circa linguam Esthonicam. Dorpati Livonorum: Johannes Vogel.
- Gutzeit, Woldemar von 1892**. Wörterschatz der Deutschen Sprache Livlands. Dritter Teil. Zweite Hälfte. T–Todesgeruch. Riga: N. Kymmel.
- Hellat, Peeter 1894**. Terwise õpetus. Tartu: K. Mattiesen.
- Hupel, August Wilhelm 1818**. Ehstnische Sprachlehre für die beyden Hauptdialekte, den revalschen und dörptschen, nebst einem vollständigen ehstnischen Wörterbuche. Zweyte durchgängig verbesserte und vermehrte Auflage. Mitau: J. F. Steffenhagen und Sohn.
- Kalnin, Viktor 1996**. Peeter Hellat (1857–1912). – Eesti arstiteaduse ajaloost. Koost V. Kalnin. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 138–143.
- Kobolt, Erich 1990**. Die deutsche Sprache in Estland am Beispiel der Stadt Pernau. (Schriften der Baltischen Historischen Kommission 2.) Lüneburg: Nordostdeutsches Kulturwerk.
- Koponen, Eino 1998**. Eteläviron murteen sanaston alkuperä. Itämerensuomalaista etymologiaa. (Suomalais-Ugrilaisen Seuran toimituksia 230.) Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Kursite, Janina 2007**. Neakadēmiskā latviešu valodas vārdnīca jeb Novadu vārdene. Rīgā: Madris.
- Küpper, Heinz 1979**. Handliches Wörterbuch der deutschen Alltagssprache. Wiesbaden: Fourier.
- Lill, Anne 1985**. Peeter Hellati osast eesti meditsiini terminoloogia rajamisel. – Nõukogude Eesti Tervishoid, nr 4, lk 308–312.
- ME** = K. Milenbacha Latviešu valodas vārdnīca. Kd 1–4. Redigējis, papildinājis, turpinājis J. Endzelins. Rīgā: Herausgegeben vom lettischen Bildungsministerium / Herausgegeben vom lettischen Kulturfonds, 1923–1932.
- Niggol, Heinrich 1914**. Eesti arstiteadusline sõnastik. Eesti Üliõpilaste Seltsi Loodusteaduse Osakonna toimetus. Tartu: Põhja-Balti Arstideseltsi Kirjastus.
- Raun, Alo 1982**. Eesti keele etimoloogiline teatmik. (Maarjamaa taskuraamat 17.) Rooma–Toronto: Maarjamaa.

- Saareste, Andrus 1938.** Konsonantide afektiivsest geminatsioonist eestis. – *Litterarum societates Esthonica 1838–1938. Liber saecularis II.* (Õpetatud Eesti Seltsi Toimetused. Commentationes litterarum societatis Esthonicae XXX.) Tartu: Õpetatud Eesti Selts, lk 614–632.
- SKES** = Yrjö H. Toivonen, Erkki Itkonen, Aulis J. Joki, Reino Peltola, Suomen kielen etymologinen sanakirja. Kd 1–7. (Lexica Societatis Fenno-Ugricae XII. Tutkimuslaitos „Suomen suvun” julkaisuja III.) Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 1955–1981.
- Valdes, Albert 1938.** Eesti meditsiinilis-kirjandusliku kultuuri arenemisest. – *Eesti Arst. Arstiteaduslik kuukiri*, kd 17, nr 2, lk 81–128.
- Valdes, Albert; Veski, Johannes Voldemar 1982.** Ladina-eesti-vene meditsiinisõnaraamat. Kd I. A–N. Латинско-эстонско-русский медицинский словарь. I. A–N. Tallinn: Valgus.
- Verschik, Anna 2000.** Mõnda baltisaksa ja jidiši kontaktidest. – *Keel ja Kirjandus*, nr 6, lk 401–408.
- Veski, Johannes Voldemar 1958.** Murdekeelee kasutamise võimalusi eesti kirjakeele arendamisel (1947). – Johannes Voldemar Veski keelelisi töid. Eesti NSV Teaduste Akadeemia. (Emakeele Seltsi toimetised 1.) Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus, lk 253–266.
- Wiedemann, Ferdinand Johann 1869.** Ehstnisch-deutsches Wörterbuch. St. Petersburg: Kaiserliche Akademie der Wissenschaften.
- Wiedemann, Ferdinand Johann 1973 [1893].** Estnisch-deutsches Wörterbuch. Vierter unveränderter Druck nach der von Jakob Hurt redigierten Auflage. Eesti-saksa sõnaraamat. Neljas, muutmata trükk teisest, Jakob Hurda redigeeritud väljaandest. Tallinn: Valgus.

Lembit Vaba (snd 1945), PhD, Läti Teaduste Akadeemia välisliige,
phorest45@gmail.com

The rehabilitation of *tuhar*

Keywords: Estonian vocabulary, etymology, history of the written language

This article examines the etymology of the South Estonian dialect word *tuhar* : *tuhara* ‘the paired posterior part of the body formed by muscles and fat pads extending from the iliac bone and attached to the femur; buttock, posterior’ and traces its path into written Estonian. In contemporary Estonian, *tuhar* is a neutral anatomical term that is widely known and used throughout the standard language.

The origin of the word has been repeatedly discussed in the etymological literature, but no convincing explanation has emerged. Among the proposed hypotheses, the one that deserves particular attention is that of the Estonian etymologist Julius Mägiste, who suggested that *tuhar* is derived from *tuha*, itself possibly a verbal noun formed from the onomatopoeic verb *tuhama* = *tuhisema* ‘to produce a dull, monotonous sound (of fire or a strong current of air); to move, travel, or glide rapidly’. Alongside *tuhar*, both Standard Estonian and the dialects contain other body-

part names formed with the suffix *-r*, or words otherwise closely related to the same semantic group, such as *nābar* : *nābara*, *nāgar* : *nāgara*, and *sakar* : *sagara*.

I argue that Mägistē's proposed etymology is supported by an analogous derivational pattern in Latvian. Latvian dialects and colloquial speech provide clear examples in which a verb denoting a sound serves as the base for a word meaning 'buttocks' (Lat. *podex*): Latvian *dūkt*, *-cu*, *-cu* 'to hum, drone, roar, hiss, whoosh' ⇒ *dūcamais*, *dūkamais* 'buttocks'.

Early Estonian health and medical literature employed vernacular vocabulary, including words and expressions that gradually came to be regarded as vulgar (among them terms for the buttocks) and were subsequently replaced in written usage by more neutral alternatives. Efforts to develop Estonian medical terminology began in the final quarter of the nineteenth century. One of the most significant contributors to this undertaking was the physician Peeter Hellat (1857–1912). In creating new technical terms, Hellat relied primarily on dialect words, often favouring those from South Estonian. The South Estonian word *tuhar* appears in his work *Terwise õpetus* (1894), both in the plural form *tuharad* and as a component of compounds such as *tuharluu* ('pelvic bone') and *tuharlihased* ('gluteal muscles'). In 1918, the word *tuhar* entered general dictionaries of Standard Estonian with the publication of the *Dictionary of Estonian Orthography* (*Eesti keele õigekirjutuse-sõnaraamat*).

Lembit Vaba (b. 1945), PhD, Foreign Member of the Latvian Academy of Sciences, phorest45@gmail.com